

УДК 378.046.4 : 342.56

*С. Г. Штогун**викладач Національної школи суддів,**кандидат юридичних наук, доцент,**суддя у відставці*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ В УКРАЇНІ

Однією із важливих позитивних новацій Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року (надалі Закон) є принципово новий механізм призначення на посаду судді вперше. Так нормами цього законодавчого акту вперше застосовано конкурсний відбір кандидатів на посаду судді, на необхідності якого тривалий час наголошували ряд вчених та практикуючих юристів.

Для того, щоб Вища кваліфікаційна комісія суддів України (надалі ВККС України) направила Вищій раді юстиції (надалі ВРЮ) матеріали з рекомендацією про призначення кандидата на посаду судді вперше, останній повинен пройти фактично три етапи добору після здачі документів відповідно до вимог ст. ст. 68-70 Закону.

Перший етап полягає у проходженні кандидатами на посаду судді анонімного тестування і у випадку успішного результату, кандидат направляється для проходження спеціальної підготовки, організація якої покладається на Національну школу суддів України.

Другий етап полягає у проходженні кандидатом вже в якості слухача шестимісячної спеціальної підготовки в Національній школі суддів, яка

включає в себе як теоретичний, так і практичний курс навчання. Матеріали стосовно слухачів, які успішно пройшли спеціальну підготовку направляються до ВККС України для складення кваліфікаційного іспиту.

Третій етап це кваліфікаційний іспит який є фактично атестуванням кандидата на посаду судді що успішно пройшов спеціальну підготовку. Під час цього іспиту встановлюється рівень теоретичних і практичних знань кандидата, готовність його до здійснення правосуддя з врахуванням особистих та моральних якостей.

За вказаних обставин важливість спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, організація якої покладена на НШС України є надзвичайно актуальною і полягає вона не тільки в підготовці слухача для здачі кваліфікаційного іспиту, але і в підготовці для подальшої роботи на посаді судді.

Незалежний суддя – це в першу чергу суддя освічений, суддя, професіоналізм якого є запорукою доступного, справедливого та чесного судочинства. Як бачимо вимоги держави і суспільства до рівня підготовки суддів з кожним роком зростають і ключова роль в цьому процесі відведена саме НШС України.

На перший погляд ніби і немає суттєвих проблем з організацією спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді вперше, коли б не п. 2 ст. 69 Закону де вказано: "перелік юридичних вищих навчальних закладів, які здійснюватимуть підготовку кандидатів на посаду судді, затверджуються ВККС України"[1].

Виникає риторичне питання: хто ж все-таки буде займатися спецпідготовкою майбутніх суддів – Національна школа суддів України чи певні юридичні вищі навчальні заклади? Виявляється, законодавець поклав

на НШС України лише організацію такої спецпідготовки, а сам процес спецпідготовки будуть проводити відповідні вузи.

Якщо слідувати здоровому глузду, елементарній логіці та досвіду низки європейських країн, де функціонують відповідні освітні заклади для суддів, то бачимо що юридичні вищі навчальні заклади зробили свій внесок у формування майбутнього судді – вони за п'ять років дали йому належну теоретичну підготовку з юриспруденції. Адже на даному етапі стоїть питання не про навчання кандидата, а його спецпідготовку як майбутнього судді, де робиться акцент на роботу з ним професійних суддів-викладачів, суддів наставників. Саме в такому аспекті працює Національна академія прокуратури України, академії МВС і СБУ та інші спеціалізовані заклади.

Друге питання, що напрошується з цього приводу – чим така спецпідготовка буде відрізнятися від роботи факультетів підготовки професійних суддів, які функціонували чи навіть функціонують до цього часу в Національних університетах "Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого" та "Одеська юридична академія"? Також закономірним є питання, що робити з сотнями (якщо не тисячами) випускників цих факультетів, особливо які навчалися на стаціонарі за рахунок бюджету? Знову направляти їх на повторне навчання за державний кошт. А кошти це не малі. Так, лише місячна стипендія слухача буде складати 2/3 посадового окладу судді місцевого суду і станом на 2013 рік така сума повинна становити біля 7,5 тис. грн.

Ще більш цікавою є норма п. 1 ст. 69 Закону про те що спецпідготовка кандидата на посаду судді може проводитися за заочною формою підготовки [2]. Незрозуміло як може проводитися спецпідготовка заочно? Адже в процесі спецпідготовки нас цікавить не тільки рівень теоретичних

▪ Особливості навчання кандидатів на посаду судді в Україні / С. Г. Штогун // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12sshsvu.pdf>.

знань (який як правило відображений у додатку до диплому), а й професійно-ділові та морально-психологічні аспекти діяльності майбутнього судді.

Досить вірно Голова ВККС І. Л. Самсін зауважує, що програма підготовки на кандидатів на посаду суддів передбачає не лише опанування новими знаннями, а й формування правової культури, інтелектуальний розвиток слухачів, розвиток емоційної сфери, психомоторний розвиток – формування специфічних навичок поведінки, необхідних у професійній діяльності судді [3]. Як це опанувати заочно, для автора залишається загадкою, та й власне термін спеціальної підготовки – шість місяців – є надзвичайно коротким для заочної форми навчання.

Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді включає теоретичне та практичне навчання і містить загальний та спеціальний компоненти.

До загального компоненту змісту спеціальної підготовки входять курси фундаментальної, соціальної та функціональної спрямованості, до спеціального – підготовка за чотирма напрямками ("цивільне судочинство", "кримінальне судочинство та судочинство у справах про адміністративні правопорушення", "адміністративне судочинство", "господарське судочинство").

Усі курси практично орієнтовані з урахуванням функцій судді та направлені на опанування вміннями і навичками, необхідними для майбутньої роботи.

Суть спеціальної підготовки полягає у формуванні в кандидата на посаду судді фахових умінь і навичок високої моральності та професійної культури ще до заняття посади судді.

Програма спеціальної підготовки враховує потреби в соціальній обізнаності суддів, а також їхню обізнаність із європейськими нормами,

---

▪ Особливості навчання кандидатів на посаду судді в Україні / С. Г. Штогун // Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право". – 2012. – № 2(6) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12sshsvu.pdf>.

вивчення Конвенції з прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини, а також включає підготовку з етики та ознайомлення з іншими сферами, які мають відношення до суддівської діяльності, як, наприклад, управління справами та адміністрація судів, інформаційні технології, соціальні науки та альтернативні засоби вирішення спорів про право.

Разом з тим, як би ми критично не ставилися до такої правової норми, однак вона діє і повинна виконуватися. Правда, механізм виконання її законодавець зобов'язаний був розписати більш детально, зокрема, визначити коло осіб, які можуть проходити спецпідготовку за заочною формою, так, наприклад, помічники суддів, секретарі судових засідань або ті ж самі випускники факультетів підготовки професійних суддів і т. п.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 року. – К. : Видавництво "Центр учбової літератури", 2012. – С. 30.
2. Там же.
3. Самсін І. Л. Освіта суддів: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / І. Л. Самсін // Вісник ВККС України. – №1. – 2012. – С. 15.

Штогун С. Г.

Особливості навчання кандидатів на посаду судді в Україні

Досліджуються проблеми спеціальної підготовки, організація якої покладена на Національну школу суддів України. Автор дискутує з приводу порядку та форм такої підготовки, передбачених відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" від 7 липня 2010 року

Ключові слова: Національна школа суддів України, конкурс, навчання суддів, кандидат на посаду судді

Штогун С. Г.

Особенности обучения кандидатов на должность судьи Украины

Исследуются проблемы специальной подготовки, организация которой возложена на Национальную школу судей Украины. Автор дискутирует по поводу порядка и форм такой подготовки, предусмотренных в соответствии с Законом Украины "О судоустройстве и статусе судей" от 7 июля 2010 года

Ключевые слова: Национальная школа судей Украины, конкурс, обучение судей, кандидат на должность судьи

Shtohun S. H.

Peculiarities of the training for the candidates for the position of a judge in Ukraine

The problems of special training for the candidates for the position of a judge, the organization of which is assigned to the National School of Judges of Ukraine, are analysed. The author discusses about the procedure and format of such training as provided in accordance with the Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges", July 7, 2010

Key words: National School of Judges of Ukraine, competition, training of judges, candidates for the position of a judge